

gines del llibre són dedicades als moneders, a les cases de moneda, a les tècniques de fabricació, als falsificadors, als metalls i la seva obtenció o a la regalia monetària. Les noranta darreres pàgines inclouen un apèndix documental, una bibliografia exhaustiva i un recull de tresors i troballes. L'esforç recopilatori documental, desenvolupat a cadascun dels regnats, és d'agrair. També és una novetat que l'autor intercali un catàleg sistemàtic de peces dins dels textos explicatius, assenyalant marques de seca i variants de llegenda. Ara bé, cal advertir que aquest catàleg és format sovint per mencions extretes d'altres obres anteriors, algunes de les quals no han estat particularment curoses a l'hora de demostrar l'existència d'alguns dels exemplars catalogats.

És clar que la numismàtica medieval castellana i lleonesa presenta encara moltes incògnites i punts obscurs que caldrà aclarir en el futur. Però les noves aportacions hauran de partir necessàriament del treball de Roma, que cal considerar l'obra de referència sobre la moneda medieval dels regnes de Lleó i Castella, no tan sols per les conclusions exposades, sinó també per la quantitat d'informacions disposades a l'abast de l'investigador.

X. S. A.

ROMA VALDÉS, Antonio; BRAÑA PASTOR, José Luis. *El vellón castellano del siglo XV*. [Santiago de Compostel·la]: Morabetino.es, 2010. 210 p.

El llibre de Roma i Braña abasta molts més aspectes dels que suggereix el seu restringit títol. Els autors repassen el sistema monetari castellà de tot el segle XV, confegint un resum complementari a la principal obra de Roma, *Emissiones monetarias leonesas y castellanas de la Edad Media*, publicada al mateix temps i que s'ocupa exclusivament del numerari anterior a 1400. La primera meitat del llibre és, doncs, destinada a la interpretació de la documentació coneguda i, com acostuma a passar amb els treballs de Roma, aquesta interpretació serveix per a resoldre molts dubtes que no aclareixen altres publicacions.

La segona part del llibre està dedicada íntegrament al catàleg de les peces. Se li pot criticar algun aspecte marginal, però aquesta crítica seria ximple. El gran mèrit de Roma i Braña és que han aconseguit publicar, per primer cop, un catàleg rigorós d'unes sèries de monedes castellanques. Ho repeteixo: per primer cop unes monedes castellanques apareixen catalogades amb rigor, és a dir, respectant llur denominació correcta, eliminant les atribucions fantasioses, refiant-se dels exemplars coneguts i fotografiats i datant-los seguint criteris lògics. Això no havia passat mai fins ara. Mai cap sèrie castellana d'època medieval i moderna

havia rebut aquest tractament. Val la pena repetir-ho: per primer cop s'ha publicat un catàleg seriós de la moneda castellana del segle xv. I l'han fet Antonio Roma i José Luis Braña.

X. S. A.

MODERN

CHARLET, Christian. «Le retour à Monaco du balancier aux têtes de lion de la Monnaie de Paris», *Bulletin de la Société Française de Numismatique*, núm. 9 de l'any 2012, p. 256-262.

El Govern francès i el de Mònaco han acordat la cessió en forma de préstec, per temps il·limitat, d'un volant d'encunyació i d'un trepanador que eren a la Monnaie de Paris. El balanci, que és ornat amb uns artístics caps de lleó, era obra de l'innovador tècnic suís Joan-Pierre Droz, i havia estat adquirit pel príncep Honorat V a França el 1837. Va encunyar monedes del principat entre el 1837 i 1838 i va romandre encara al taller monegasc fins al 1847. Es tracta, doncs, d'una peça que pertany a la història monetària del principat i els francesos han demostrat una notable sensibilitat facilitant aquesta operació. Aniria bé que servís d'exemple i poguéssim tornar a Barcelona una de les màquines Thonellier que va fer construir vers el 1842 l'expert català Francesc Paradaltas a La Maquinista per a treballar a la seca de Barcelona.

M. Crusafont

ESTRADA-RIUS, Albert. *La lluita contra la moneda falsa a la Barcelona de Felip II (1598-1621)*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2011. 236 p.

Extraordinari treball d'Albert Estrada que va merèixer el premi Conde Garriga a la millor obra numismàtica del 2011. El tema d'estudi és la greu crisi monetària que trasbalsà la Catalunya del primer quart del segle xvii. El fet és que mai ningú s'havia atrevit a publicar una monografia sobre aquesta qüestió, malgrat que les seves conseqüències apareixen com a música de fons en molts articles i narracions, i no sempre relacionats estrictament amb qüestions monetàries. Estrada enfoca el seu treball en la plaga de les falsificacions, però tampoc oblida el paper dels bancs privats, acusats d'especular, manipular i fins i tot adulterar la moneda i finalment conduïts a la fallida l'any 1615, després de la creació del